

ANGELICHT

2001

TIEMMAGAZINE VOOR DE MID FEBRUARI 2001

NR 1

Roken
mag...
maar wel
in een

rookruimte

Vanaf 1 januari 2001 mag niet meer
op de werkvloer worden gerookt,
ook niet met instemming van collega's.

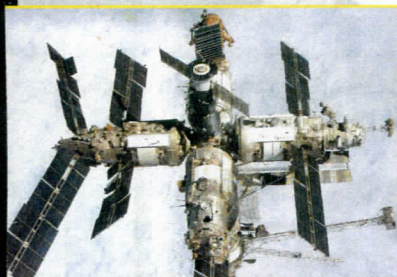
Met versmijpt rookbuis van de Centrale Organisatie

**ROKEN
MAG...
MAAR
WEL
IN EEN
ROOK-
RUIMTE**

pagina 4

**EVEN
VOORSTELLEN**

pagina 5

**KLEIN RISICO VAN
VALLENDE BROKSTUKKEN
VOOR NEDERLAND**

pagina 6 en 7

**PROJECT
VERVANGING
F-16**

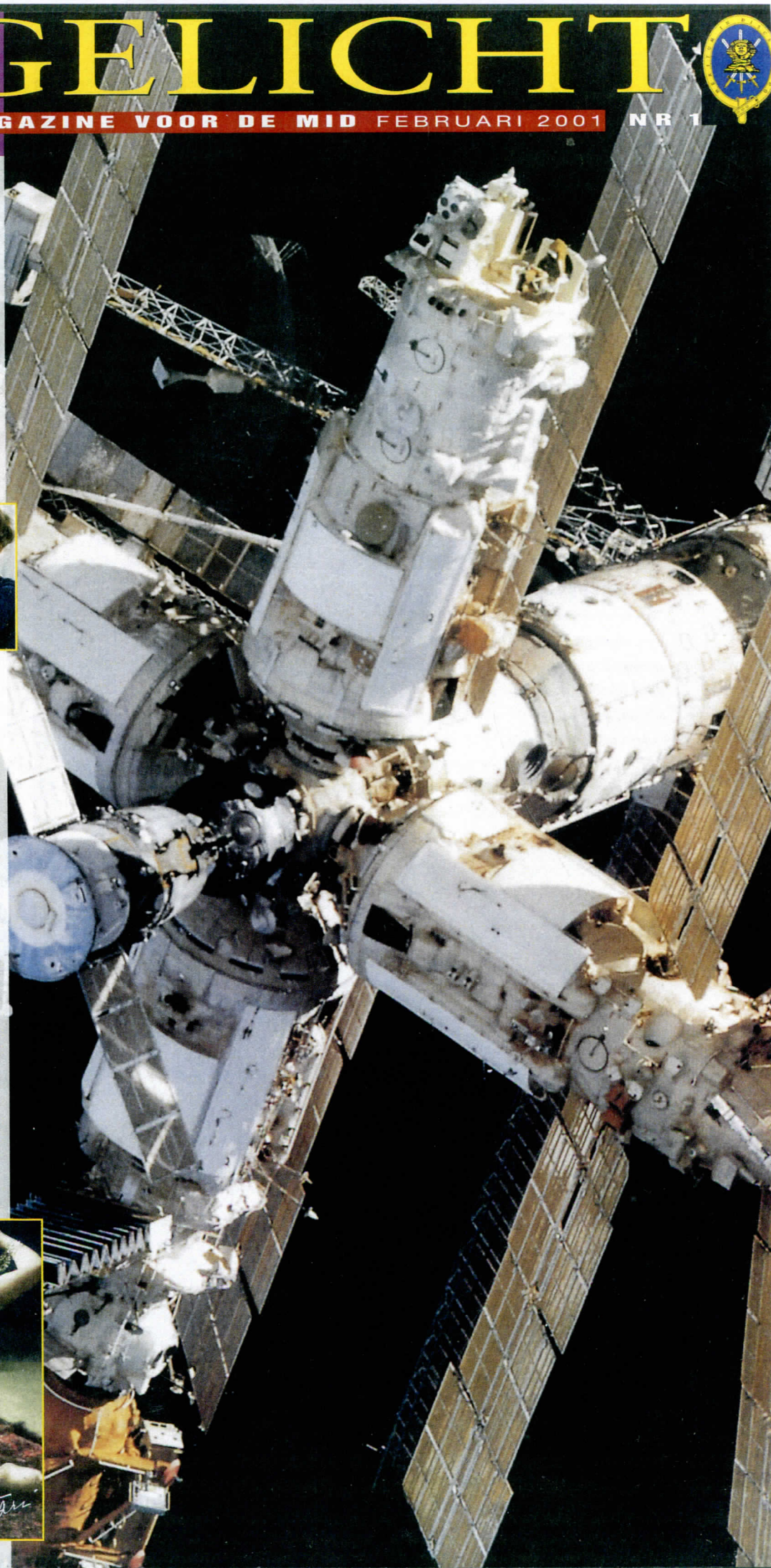
pagina 8

**WANDELEN
LANGS
SPIONAGE
ADRESSEN**

pagina 16

Mata-Hari

Goede voornemens

Nieuwe ronden, nieuwe kansen. Velen van u zijn 2001 vast en zeker weer met tal van goede voornemens begonnen. Meer bewegen, afvallen en stoppen met roken zijn ongetwijfeld weer de bekendste voorbeelden. Maar één van de grootste uitdagingen is en blijft nog altijd of we het ook kunnen volhouden!

Door Ron Voragen

Het is in ieder geval positief het jaar met goede voornemens te beginnen. Dat geldt ook voor ons als redactieteam van INGELICHT. Ook dit jaar verzoeken wij u ons weer te blijven voorzien van vele tips en onderwerpen. Dit met als doel ons blad nog verder uit te bouwen tot een prettig leesbaar, informatief en actueel magazine voor de MID.

WAT KUNT DIT MAAL VAN ONS VERWACHTEN?

We starten uiteraard weer met de column van onze directeur. Direct gevolgd door een heel belangrijk goed voornemen, namelijk: Niet meer roken op de werkplek. Voor de vele nitrokers onder ons een verademing, voor de rokers een hele uitdaging. Maar voor de mensen die willen stoppen met roken misschien juist een steuntje in de rug.

Verder vinden we in dit nummer onder andere weer een PRISMA-update, onze rubriek Focus op met daarin dit keer een 'grote' 'kleine' veldheer en we continueren ons feuilleton over SIV met deel 4 NLR test prototypen JSF.

De redactie wandelde voor u verder langs het volgende spionageadres: Nieuwe Uitleg 16, alwaar eens Mata Hari verbleef. Onze ruimtevaartspecialist Henk Smid bespreekt de eventuele gevaren van het terughalen van het ruimtestation Mir naar de aarde. Naast de introductie van de nieuwe rubriek Personalia vindt u in dit eerste nummer van 2001 nog tal van andere interessante en leuke wetenswaardigheden.

Martinette en ik wensen u niet alleen weer veel leesplezier toe, maar ook heel veel sterkte met het volhouden van uw goede voornemens. ♦

Correspondenten en agenten gevraagd

Wie heeft er inspiratie om eens een leuk stukje of interessant achtergrondverhaal te schrijven voor ons blad? Ook als u collega's kent die een leuke hobby hebben en die daar best graag met de redactie over willen praten houden wij ons aanbevolen. Wij altijd op zoek naar enthousiaste correspondenten en tipgevers. U kunt Martinette en mij bereiken op de zesde verdieping van gebouw 32, kamer 6.43. Onze telefoonnummers zijn 070 - 4419039 en 070 - 4419040. Naar ons mailen (via DONAR) of faxen kan natuurlijk ook. Het faxnummer is 070 - 4419010 t.n.v. Bureau Communicatie. ♦

Het nieuwe jaar is inmiddels ruim een maand oud. Velen van u hebben van de gelegenheid gebruik gemaakt om elkaar tijdens onze goed bezochte nieuwjaarsreceptie het beste toe te wensen. Voor zover ik u niet heb kunnen spreken, wens ik u hierbij alsnog veel geluk en een goede gezondheid toe, en in uw werk veel inspiratie, doorzettingsvermogen maar ook plezier. Voor goede wensen is het nooit te laat. Soortgelijke 'dienst-brede' evenementen zijn overigens wat mij betreft voor herhaling vatbaar. Mijn dank gaat uit naar diegenen die de organisatie en de audiovisuele ondersteuning hebben verzorgd.

Hoewel velen van u tijdens de kerstdagen en de jaarwisseling hebben genoten van een welverdiende rustperiode is dat niet voor iedereen van de MID het geval geweest. Allereerst denk ik daarbij aan de leden van ons TAT-team in UNMEE (United Nations Mission Ethiopia & Eritrea). U weet niet wat dat is? TAT-team staat voor Theater Activation Team. Met de Chef Defensie Staf zijn afspraken gemaakt over de manier waarop de Nederlandse deelname aan UNMEE met inlichtingen ondersteund gaat worden. De minister heeft deze aanpak goedgekeurd. Er is nu een inlichtingenstructuur opgezet die dagelijkse beoordeling van de situatie zowel vanuit 'het Haagse' als vanuit het operatiegebied in samenhang mogelijk maakt. Een TAT-team van de MID wordt vervolgens uitgezonden om ervoor te zorgen dat zo'n structuur in het operatiegebied van de grond komt. Bij het Contingentscommando UNMEE is een Nederlands NIC (National Intelligence Cell) opgezet. Ook zijn beveiligde verbindingen tot stand gebracht met Nederlandse inlichtingenfunctionarissen ter plaatse, het Defensie Crisis Beheersings Centrum (DCBC) en de Current Intelligence Unit (CIU) van de MID. En, niet te vergeten, met onze Canadese collega's. Op dit vlak heeft majoor Barry van de Lustgraaf zich bijzonder verdienstelijk gemaakt. Ons TAT-team bestaande uit luitenant-kolonel Tony Keysers, kapitein Peter Kooijmans en adjudant Gert Terlouw is medio december naar Eritrea vertrokken en heeft zijn opdracht met succes uitgevoerd. Tony Keysers en Gert Terlouw zijn eind januari afgeleid.

INGELICHT wordt uitgegeven onder verantwoordelijkheid van de directeur Militaire Inlichtingendienst (MID).

Dit informatiemagazine verschijnt maandelijks en is in principe bedoeld voor al het burger en militair personeel werkzaam bij de MID.

Deze publicatie wordt verzorgd door het Bureau Communicatie, van de Hoofdafdeling Bedrijfsvoering.

Eindredactie: R.W.G.M. Voragen bc
Redactie: M.A.M. Bemelmans-Oonincx
Cartoons: Henk Slijkhuis
Fotografie: Media Centrum MID, Henk Smid,
Anneke Klaasse (NLR), Detlev Simons,
Ron Voragen & Defensie archief
Vormgeving: Theo Olsthoorn
Druk en lithografie: Hofstad Druktechniek
Zoetermeer
Oplage: 1.000 expl.

Deadlines INGELICHT

Mocht u de redactie van informatie willen voorzien denk dan even aan de volgende data:

Inleveren kopij	Verschijningsdatum
7 februari	2 maart
14 maart	6 april
11 april	4 mei
9 mei	1 juni
13 juni	6 juli

De redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen - waaronder ingezonden brieven - niet, gedeeltelijk of gewijzigd te plaatsen. Aan de inhoud van dit blad kunnen geen rechten worden ontleend.

Foto omslag NASA:
Het Russische ruimtestation de Mir

door vertegenwoordigers van de krijgsmachtdelen en inmiddels teruggekeerd in Nederland. Peter Kooijmans zal daar een periode van drie maanden blijven.

Maar ook dichterbij huis is het werk doorgegaan. Uiteraard bij onze 'continue bedrijven' de afdeling Verbindingsinlichtingen (AVI) en CIU. Maar ook bij de afdeling Plannen en Financieel Beheer, waar luitenant-kolonel Rob Meeng met zijn mensen alles op alles heeft gezet om betaalopdrachten op tijd en op ordelijke wijze de deur uit te krijgen. Een prima prestatie, waaraan trouwens ook anderen, bijvoorbeeld de projectleiders van AVI en de Afdeling Informatie Management (AIM), hun steentje hebben bijgedragen. En last but not least heeft ook de afdeling Financieel Economisch Beheer van de Centrale Organisatie prima meegewerkt.

Aan het begin van het nieuwe jaar heeft ook de samenstelling van de Directie een wijziging ondergaan. Fred Mangelaars heeft de MID verlaten. Een jaar lang was hij als interim 'verandermanager' het boegbeeld van het PRISMA programma. Zijn inzet en adviezen zijn een flinke stimulans geweest voor de reorganisatie van onze dienst. Zijn vertrek wil echter niet zeggen dat het veranderprogramma PRISMA ten einde is gekomen. Integendeel, veranderingsgericht management wordt nu gedragen door de gehele Directie. Voor de technische ondersteuning van PRISMA heeft kapitein ter zee Fijko van der Laan met de afdeling Strategische projecten het vaandel overgenomen. De systematiek van regelmatig onze veranderdoelstellingen evalueren en bijstellen, en die vervolgens vertalen in concrete, meetbare activiteiten zetten we gewoon voort. En u zult daarover blijven horen.

Nu we het toch over reorganisatie hebben: twee zaken zijn op dit moment vermeldenswaard. Allereerst de komende verhuizing van ACIV en de Afdeling 'human intelligence' (AHM) naar de bakermat van de MID in de Frederikkazerne en de bijkomende effectuering van de laatste stukken van hun nieuwe organisatie en werkwijze. Aan het sterk afgenomen bouwgeluid

te horen komt dat moment snel dichterbij. In maart is het zover, en gaan zij de 2e tot en met de 4e verdieping bevolken. Goed nieuws is dat nu ook de verbouwing dit jaar van de 1e verdieping voor de MID planmatig en budgettair zeker is gesteld.

Een tweede punt is dat 2001 het jaar wordt van de evaluatie van de reorganisatie zoals die sinds augustus 2000 wordt doorgevoerd. Bij de Directie Organisatie en Informatievoorziening (DOI) zijn ze zich al aan het warmlopen voor deze klus. Kernvraag daarbij zal zijn in hoeverre de MID het destijds door de DOI aanbevolen 'nieuwe evenwicht' inmiddels heeft gevonden. Hoewel de schreden op het nieuwe pad hier en daar nog wat wankel zijn, ligt de onderneming wat mij betreft vrij aardig op koers. En evenwichtskunstenaars heeft de reorganisatie in ieder

geval opgeleverd. Plaatsvervangend Directeur Bedrijfsvoering Martin Boskamp kan u daar alles over vertellen.

Tot slot, bij een nieuw jaar horen ook goede voornemens. Ook u zult daar ongetwijfeld over hebben nagedacht. Toen overigens in het eerste Directiebestuur in januari Plaatsvervangend Directeur Productie kolonel Ruud de Pruyssenaere de la Woestijne aankondigde dit jaar wat meer op zijn taille te letten, meer te gaan sporten en vervolgens smakelijk een saucijzenbroodje verorberde, steeg er rond de tafel een homerisch gelach op... Ik wens u veel sterkte met uw goede voornemens.♦

J.A. van Reijn
Generaal-Majoor der Mariniers

Verscherpt rookbeleid Centrale Organisatie

Roken mag... maar wel in een rookruimte

Vanaf 1 januari 2001 mag ook op de werkplek niet meer worden gerookt, ook niet met toestemming van collega's. Er mag nu uitsluitend nog worden gerookt in rookgedoogruimtes. Roken mag dus niet meer in:

- Alle andere ruimtes van alle gebouwen van de CO; en
- Alle voertuigen van de CO of voertuigen die namens de CO worden ingezet (dus ook in huurauto's).

Door Ron Voragen

Het rookbeleid geldt voor alle medewerkers van de CO en dus ook voor de MID. Gasten en externe medewerkers dienen zich ook te houden aan dit rookbeleid. Dit staat in de brochure, Roken mag... Maar wel in een rookruimte. Deze brochure is een uitgave van het Ministerie van Defensie, Afdeling Personeelszaken Centrale Organisatie in samenwerking met Directie Voorlichting. Inmiddels is deze brochure ook breed verspreid binnen de MID.

Dit betekent dat als u tussendoor een sigaretje wilt opsteken, u even de kamer af zult moeten.

Dit rookbeleid vergt van u als MID-medewerker dan ook enig initiatief om hier onderling afspraken over te maken. Er is getracht om u de mogelijkheid te bieden dicht bij de werkplek te kunnen roken. Zo is er bijvoorbeeld op elke MID-etage in gebouw 32 een rookgedoogruimte gecreëerd.

AANWIJZING SG

De SecretarisGeneraal van het ministerie van Defensie heeft dit rookbeleid vastgesteld in zijn aanwijzing SG A/861 van 21 april 1999 naar aanleiding van de nota 'Rookbeleid Centrale Organisatie', die door de medezeggenschapsorganen van de CO zijn goedgekeurd.

WIE IS VERANTWOORDELIJK?

Voor de uitvoering van het rookbeleid is het bevoegd gezag (de directeuren en afdelingshoofden) verantwoordelijk. Dit betekent dat de leidinggevende moet toezien op de naleving van het rookbeleid op zijn of haar afdeling en het onderwerp moet bespreken bij overleg met de medezeggenschapsorganen. De leidinggevende heeft niet alleen een voorbeeldfunctie, maar kan eventueel ook sancties opleggen bij overtreding.

Iedereen is verantwoordelijk voor het rookbeleid. Immers iedereen moet het beleid naleven. Dit betekent dat u, in overleg met collega's, afspraken maakt over rookmomenten. Het beleid is gericht op zelfregulatie, dat wil zeggen samen in redelijkheid hierover afspraken maken.

Overigens kunt u ook informatie of advies vragen via de zogenoemde 'rooktelefoon' (toestel (070 - 31) 8 74 97), onze arbocoördinator adjutant Tom Vonberg (toestel (070 - 44) 191 52) of de arbocoördinator Centrale Organisatie (toestel (070 - 31) 876 48).

INFORMATIE, VRAGEN OF KLACHTEN

De rooktelefoon is het centrale punt voor informatie, vragen en klachten over roken. De medewerkers van de rooktelefoon kunnen u informatie bieden over het rookbeleid, uw klacht behandelen of doorgeven, maar ook kunt u hier terecht voor opname voor een 'Stoppen met roken'-cursus. Indien u overlast ervaart omdat er buiten de rookruimtes wordt gerookt, kunt u dit bespreekbaar maken op de afdeling of melden bij de rooktelefoon (eventueel anoniem). Alle klachten worden geregistreerd en behandeld.

HOE BESPREEK IK AANHOUDENDE OVERLAST?

In de folder worden handvatten aangereikt om roken bespreekbaar te maken. Er worden voorbeelden gegeven als:

- Spreek uw collega altijd aan in de 'ik' vorm.

Bijvoorbeeld: "Ik heb er last van als jij in de gang loopt te roken, terwijl dit niet mag."

DHC start met AVI

Dinsdag 2 januari 2001 is de Decentrale Herplaatsingscommissie (DHC) van start gegaan met het plaatsen van herplaatsingskandidaten binnen de AVI-organisatie. De feitelijke vulling is mede afhankelijk van het tijdsplan, zoals in het Masterplan AVI (Afdeling Verbindingsinlichtingen) is voorgesteld.♦

De leden van de Decentrale Herplaatsingscommissie: v.l.n.r. voorzitter Henk Dorssers, Anneke Bader, Henk Stokking, Philip Sas en Marc Fakkell. De DHC bestaat verder uit Ron van Dort en Maarten de Zwart (niet op foto)

- Benoem concreet het gedrag waarvan u last heeft.
Bijvoorbeeld: "Jij loopt in de gang te roken, terwijl dit niet mag."
- Geef aan wat het gevolg is van de overlast.
Bijvoorbeeld: "Door de rook krijg ik hoofdpijn en kan ik me niet goed concentreren."
- Geef aan wat de rokende collega zou moeten doen.
Bijvoorbeeld: "Ik zou graag willen dat jij voortaan rookt in de rookruimte."

Met deze handvatten om roken bespreekbaar te maken, kunt u op een positieve manier een collega erop wijzen dat u overlast ervaart. Maar blijf altijd correct en redelijk. Vindt u dit moeilijk, dan kunt u altijd een gesprek aangaan met de leidinggevende, de arbocoördinator MID of de arbocoördinator Centrale Organisatie.

Het is belangrijk te voorkomen dat de discussie in een verwijtende sfeer raakt, zoals is gesteld in de folder. Bijvoorbeeld: "Door jouw rook kan ik niet werken of mijn gezondheid maar jij..." Geef uitsluitend direct en duidelijk de overlast voor u aan en het gewenste gedrag. Als u ondanks alle tactische pogingen overlast blijft ondervinden, kunt u met uw klacht terecht bij:

- uw leidinggevende
- het medezeggenschapsorgaan
- de arbocoördinator MID
- de arbocoördinator Centrale Organisatie
- de rooktelefoon (eventueel anoniem)

Via de rooktelefoon is het ook mogelijk het volgende foldermateriaal op te vragen

- Stoppen met Roken het waarom en het hoe
 - Stoppen met Roken, een huisarts en zijn patiënten vertellen over
 - Feiten over roken, smoesjes doorgeprikt
 - Advies op maat, vragenlijst voor een persoonlijk Stoppen met rokenadvies
- Verder kunt u bij de rooktelefoon terecht voor de volgende cursussen:
- Stoppen met Roken (9 bijeenkomsten)
 - Stoppen met Roken volgens de Allen Carmmethode (1 bijeenkomst)

Bezoek ook eens de website van de Stichting Volksgezondheid en Roken:
www.stivorci.nl ♦

Nieuw Hoofd Mediacentrum

Even voorstellen

Per 1 december 2000 is ~~Wendelien~~ werkzaam als Hoofd Mediacentrum MID. Eline heeft de nodige vakopleidingen gevolgd, zoals de MTS Fotografie en de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunst in Den Haag. Voor ze haar werkzaamheden bij de MID begon is ze werkzaam geweest bij het Nederlands Forensisch Instituut (voorheen en beter bekend onder de naam Gerechtelijk Laboratorium). Het NFI is een onderdeel van Justitie.

Door Ron Voragen

Eline is hier ongeveer acht jaar in dienst geweest. Ze is eerst begonnen als illustratief fotograaf. Haar hoofdtak was het fotograferen van zogenoemde SVO's (Stukken Van Overtuiging). "Dit konden diverse objecten zijn, van messen, handgranaten tot explosieven, of van vingerafdrukken tot honde-oren, of van een pilletje tot koffers vol met heroïne", legt ze uit. De twee belangrijkste doelen voor mij waren: Het vastleggen van objecten, zodat er binnen het lab verder onderzoek kon worden gedaan. Eline: "Sommige onderzoeken zijn namelijk destructief en dan moet je achteraf nog kunnen aantonen wat de oorspronkelijke staat van het SVO was." Het tweede doel van dit type fotografie was bedoeld ter illustratie voor de rechtbank.

Later is haar takenpakket uitgebreid en werd ze criminalistisch fotograaf. Dit hield in dat (soms) op het oog onzichtbare dingen fotografisch zichtbaar werden te worden gemaakt. Voorbeelden hiervan zijn om te bezien of bepaalde documenten zijn vervalst of om een doordruk van schrift zichtbaar te maken. Ook krasjes en kraspatronen op hulzen, schoenzolen, velletjes papier, etc. behoorden hiertoe. Met deze werkzaamheden ondersteunde en adviseerde Eline de technische recherche.

"De laatste anderhalf jaar hield ik mij vooral bezig met persoonsidentificatie", vertelt ze enthousiast. "Dat is het vergelijken van personen met afbeeldingen van personen op bijvoorbeeld een foto en/of een video. Het probleem hierbij is vaak de beeldkwaliteit. Hoe uniek is een persoon en hoeveel van een persoon moet er herkenbaar afgebeeld worden, zodat je een uitspraak kunt doen, is een van de vraagstellingen binnen dat vakgebied.

Voordat ik bij Justitie ging werken ben ik werkzaam geweest als reclamefotograaf. Eigenlijk deed ik daar het tegenovergestelde dan bij het NFI. Objecten zo mooi mogelijk fotograferen zodat iedereen ze wilde hebben. Krasjes, deuken en andere oneffenheden mochten daar juist niet zichtbaar zijn. Je kunt je misschien voorstellen dat ik toen ik bij het NFI ging werken moest omschakelen. Ik kan mij nog herinneren dat ik één van mijn eerste opdrachten bij het NFI opnieuw heb moeten doen, omdat ik het mes zo had neergelegd dat je zo min mogelijk van het bloed zag...", lacht ze besmuikt. ♦

Medezeggenschap- commissie MID geïnstalleerd

Door Marc Fakkel

Vanwege de geringe belangstelling bij het personeel van de MID om zitting te nemen in Medezeggenschapscommissie MID (MC-MID) hebben op 30 november 2000 geen verkiezingen plaatsgevonden. Er waren namelijk precies 13 kandidaten voor dertien zetels in de MC.

De volgende personeelsleden zullen de komende 2 jaar zitting nemen in de MC:

Drs. P. J. van (AAR/Regiobureau 1)

Ir. G (AVI/SVIC)

Drs. M. (AVI/SVIC)

Hr. R.A. van (AVI/SVIC/ROS-E gedetacheerd bij AAR/CIU)

Hr. M.C.E. (ASP)

SM. J.A. (AAR/CIU)

Hr. W.J. (AVI/OVIC)

SM. R. (AVI/OVIC)

Hr. H.J. (AVI/OVIC)

AOO. A.P.J.M. (ACIV/VO/Det Zuid)

AOOBDSD. G. (AAR/BMTP)

Drs. J.G.H.C. van (AVI/SVIC)

SM. M. de (ACIV/VO/Det Zuid).

Op woensdag 17 januari is de MC-MID voor de eerste keer bijeen geweest op het OVIC te Eibergen. Bij deze gelegenheid, zijn de volgende leden als dagelijks bestuur geïnstalleerd:

Drs. P.J. van (Voorzitter)

Hr. M.C.E. (Vice-voorzitter)

Hr. R.A. van (secretaris)

Nog nader te bepalen (2e secretaris)

De Vice-voorzitter zal na maximaal 6 maanden terugtreden uit deze functie en zal uit het midden van de overige MC-leden een nieuwe vice-voorzitter worden verkozen.

De komende tijd zal voornamelijk in het teken staan van bespreken van het 'masterplan AVI'. Op 12 januari 2001 heeft met de plaatsvervangend directeur Bedrijfsvoering, drs. M.J. Boskamp, een eerste technisch overleg plaatsgevonden over het 'masterplan'. Op 26 januari volgde een tweede overleg. Naar verwachting zal het 'masterplan' worden geagendeerd voor de eerste overlegvergadering met de directeur MID op 8 februari a.s.

Het spreekt voor zich dat de MC zich ook intensief zal bezighouden met alle andere onderwerpen die op basis van het Besluit Medezeggenschap Defensie (BMD) aan hen zullen worden voorgelegd. ♦

Klein risico van valle

Het Russische ruimtevaartagentschap bereidt de terugkeer naar de aarde voor van het inmiddels vijftien jaar oude ruimtestation Mir. Er wordt getracht een ongecontroleerde terugkeer naar de aarde te voorkomen. Geschat wordt dat er over een oppervlak van 8.000-10.000 km lang en 200 km breed brokstukken op de aarde zullen neerkomen. De ratio tussen land en zee geeft een zeer grote kans dat er brokstukken in zee storten, maar de kans dat een gedeelte op land zal neerkomen is niet verwaarloosbaar. Het risico voor Nederland is gering, maar wel aanwezig. Bezuiden de lijn Tholen, via Breda en Tilburg naar Gemert bestaat er een kleine kans dat brokstukken neer kunnen komen. De kans dat Nederland door brokstukken wordt getroffen is berekend op kleiner dan 1/10.000ste.

Door Henk Smid

Er wordt door het Russische ruimtevaartagentschap op dit moment een plan uitgewerkt dat moet voorkomen dat de Mir ongecontroleerd naar de aarde terugkeert. Na de rampen met de Ostankino televisietoren (brand) en de Kursk onderzeeboot (gezonken) willen de Russen een nieuwe ramp absoluut voorkomen. Functionarissen van het Russische ruimtevaartagentschap hebben aangekondigd dat zij het 136 ton wegende ruimtestation op 6 maart 2001 in de Grote Oceaan (1500 - 2000 km ten zuidoosten van Australië) zullen dumpen als er niet op tijd fondsen worden gevonden om het station in de ruimte te houden. De Russische regering wilde Mir eigenlijk al in 2000 terug laten keren, maar verlengde de levensduur nadat het in Nederland opgerichte bedrijf MirCorp tijd huurde op Mir. MirCorp heeft echter aangekondigd geen geld meer in het station te willen investeren. NASA dringt er al geruime tijd bij de Russen op aan dat zij het ruimtestation dumpen en hun middelen aanwenden voor het International Space Station.

SLECHTE REPUTATIE NIET TERECHT

Rusland heeft niet zo'n goede reputatie op het gebied van het terughalen van ruimtevaartuigen naar de aarde, maar dat is onterecht. Rusland heeft meer dan duizend militaire fotoverkennings satellieten en bemande ruimtecapsules zonder problemen naar de aarde gehaald en intact geborgen. Ook het terughalen naar de aarde en doelbewust in de atmosfeer laten verbranden van vrachtruimtevaartuigen gaat de Russen altijd goed af. De slechte reputatie is ontstaan door twee spectaculaire misluk-

kingen. In 1978 kwam er een militaire satelliet ongecontroleerd naar de aarde terug en kwam in stukken neer in een dunbevolkt gebied in Noord Canada. Hierbij vielen geen gewonden, maar de brokstukken bleken hoogradioactief. In een dure operatie werden de brokstukken opgespoord en verwijderd. In een ander geval, in 1991, kwamen de resten van het Salyut 7 ruimtestation, de voorloper van Mir, terecht in het Andesgebergte. Ook hier waren geen gewonden, maar duidelijk werd wel dat grote ruimtevaartuigen niet helemaal verbranden bij terugkeer in de ruimte. Dit was overigens al aangetoond in 1979 toen het Amerikaanse Skylab ongecontroleerd, en vroeger dan werd verwacht, naar de aarde terugkeerde en in het westen van Australië overal brokstukken werden aangetroffen.

Het Mir ruimtestation is echter veel groter en ruim twee maal zwaarder dan Skylab of vier

Russisch Ruimtestation Mir keert terug naar de aarde

maal zwaarder dan Salyut 7/Kosmos-1686. Bovendien is er geen garantie dat Mir zal terugkeren in het gebied in de Grote Oceaan dat daarvoor is uitgekozen. Het is onmogelijk een betrouwbaar mathematisch model te maken van het uiteenvallen en de terugkeer in de atmosfeer van een complex dat bestaat uit zes aan elkaar gekoppelde elementen (modules) met daaraan bevestigde zonnepanelen, masten, reflectoren en allerlei andere apparatuur. De situatie in de bovenste lagen van de atmosfeer verandert bovendien dagelijks. Deze situatie is afhankelijk van de zonneactiviteit, de relatieve onderlinge posities van de planeten en variaties in de atmosferische dichtheid. Zeker is dat de sterke bolvormige tanks, gyrotollen, raketmotoren en grote stukken geraamte van de modules Kvant-1 en Kvant-2, Kristall, Spektr, Priroda en de basismodule, de terugkeer in de atmosfeer en de daarbij behorende hoge temperaturen, zullen overleven. In het slechtste scenario kan er een brok brandend en smeltend metaal van meer dan 100 ton op het land terechtkomen.

Er bestaat een tweetal opties om de Mir naar de aarde terug te laten keren. De ene is een bemanning naar Mir sturen, het hele station in modules demonteren en die, gecontroleerd, laten terugkeren. De tweede optie is met een aangekoppelde

nde brokstukken voor Nederland

Progress vrachtruimtevaartuig de terugkeer in één klap trachten te bewerkstelligen. Dit kan onbemand worden uitgevoerd, geleid vanuit het ruimtevaart controlecentrum nabij Moskou. Een eenmaal ingezette terugkeer kan niet worden gestopt. Rusland heeft vooralsnog voor de tweede optie gekozen. Wel duidelijk is dat het, net als het in de ruimte houden van het Mir ruimtestation, een zeer kostbare zaak is. Hoe dan ook moet één of meer lanceringen plaatsvinden om ruimtevaartuigen, die als extra motoren moeten fungeren of bemanningen naar de Mir kunnen brengen, in de ruimte te brengen.

Ten aanzien van de eerste optie kan nog worden vermeld dat daarvan op voorhand succes niet te garanderen zou zijn geweest. De Kvant-2 en de Priroda zijn in respectievelijk 1990 en 1996, na in de ruimte te zijn gebracht, op eigen stuwkracht en met eigen stuur- en richtmiddelen naar het ruimtestation gevlogen. Het is de vraag of al deze apparatuur nog wel werkt. De module Spektr werd beschadigd na een botsing met een onbemand Progress M-34 vrachtruimtevaartuig. De Kvant-1 en de basismodule hebben geen eigen voortstuwing en dienen dus te allen tijde met behulp van een Progress M vrachtruimtevaartuig naar de aarde te worden gestuurd. Geschat wordt dat over een oppervlak van 8.000-10.000 km lang en 200 km breed er brokstukken op de aarde zullen neerkomen. De ratio tussen land en zee geeft een zeer grote kans voor in zee storten, maar de kans dat een gedeelte op land zal neerkomen is niet verwaarloosbaar. Waar dit gebeurt is niet te voorspellen. Wel zeker is dat dit alleen kan gebeuren tussen ongeveer 51,6° Noorderbreedte en ongeveer 51,6° Zuiderbreedte, omdat Mir binnen die grenzen zich ook om de aarde beweegt. Het risico voor Nederland is hierbij klein, maar wel aanwezig. De Noorderbreedtegraad 51,6 ligt ongeveer vanaf Tholen, via Breda en Tilburg naar Gemert. Bezuiden deze lijn bestaat er dus een kleine kans dat er brokstukken neer kunnen komen. De kans dat Nederland door brokstukken wordt getroffen is berekend op kleiner dan 1/10.000ste.

Het is slechts enkele uren voor de impact mogelijk te voorspellen wáár de meeste delen van het ruimtestation terecht zullen komen. Niet alleen bij het Amerikaanse Space Command maar over de hele wereld wordt het ruimtestation gevolgd en de baanparameters berekend om, indien nodig, waarschuwingen te doen uitgaan.

TERUGKOMSTSCENARIO ZOALS BEKEND OP 24 JANUARI 2001

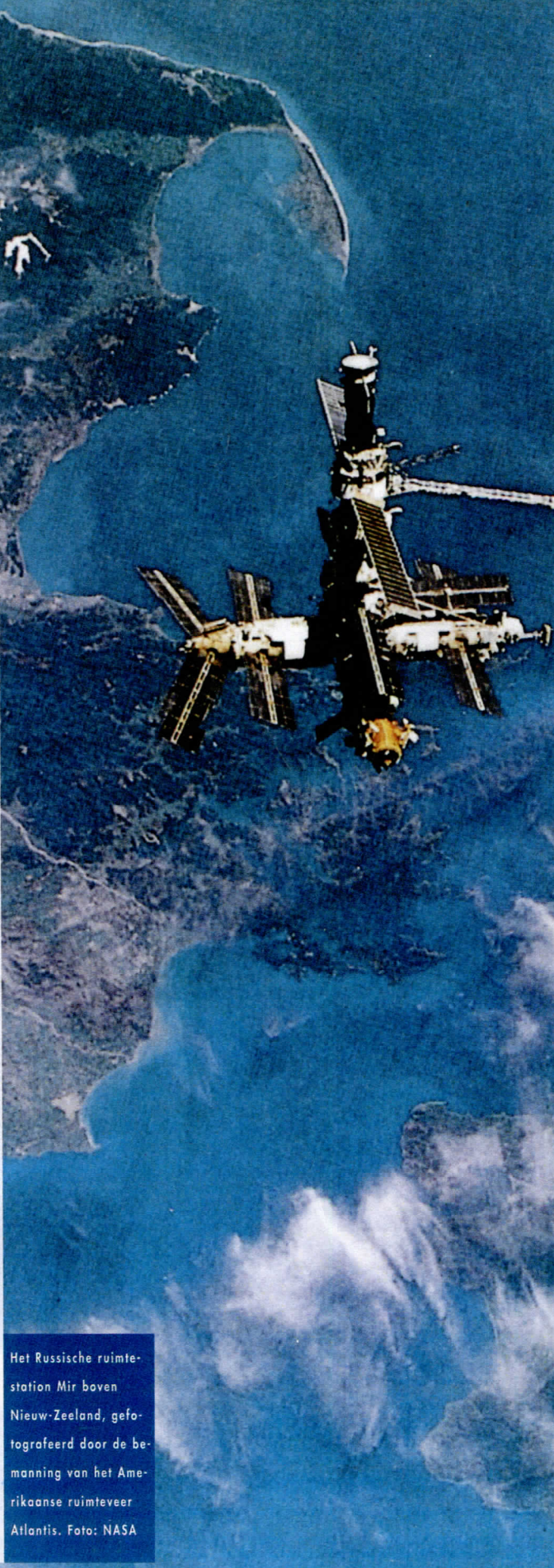
Op het ogenblik daalt het ruimtestation Mir (natuurlijk verval) met gemiddeld ongeveer 3 km per week. Sinds 21 oktober bevindt zich Progress M43 aan de koppelpoort van de module Kvant-2 en wordt gebruikt om het ruimtestation regelmatig terug op hoogte te brengen. Het ruimtestation was in een soort slaapmodus gebracht en roteerde langzaam. Half januari, enige dagen voor de lancering van het Progress M2-05 vrachtruimtevaartuig, werd de standcontrole en automatische rendez-vous systemen gereactiveerd en uitgetest.

Op 24 januari werd Progress M2-05 gelanceerd en die moet na ongeveer drie dagen aan de koppelpoort van de module Kvant-2 aanleggen die een dag eerder door de Progress M43 zal zijn verlaten.

In de loop van februari zal met behulp van de Progress M2-05 de hoogte van Mir tot ongeveer 250 km worden teruggebracht van waar de terugkeer zal worden geïnitieerd. Rond 6 maart bevindt het ruimtestation zich in de gewenste baan van waaruit het aangewezen doelgebied kan worden bereikt en zal met behulp van de Progress M2-05 de definitieve duik in de atmosfeer worden bewerkstelligd.

Er wordt vanaf het tijdstip van reactiveren van het ruimtestation (half januari) tot aan de koppeling van de Progress M2-05, een Soyuz TM bemand ruimtevaartuig voor lancering gereed gehouden voor het geval er zich niet-normale processen voordoen en er 'boven' door de mens moet worden ingegrepen. De bemanning van dit ruimtevaartuig zijn de routiniers Gennadij Padalka (commandant) en Nikolay Budarin (technicus). Als reserve bemanning zijn Salizhan Sharipov en Pavel Vinogradov aangewezen.

Via internet (<http://www.russianspaceweb.com/index.html>) kunnen we van de gebeurtenissen direct op de hoogte blijven. ♦

Het Russische ruimte-
station Mir boven
Nieuw-Zeeland, gefo-
tografeerd door de be-
manning van het Ame-
rikaanse ruimteveer
Atlantis. Foto: NASA

Project Vervanging F-16

In het novembernummer van INGELICHT werd al aangegeven dat de werkzaamheden van de Sectie Industrieveiligheid (SIV) zich niet tot de Nederlandse landsgrenzen beperken. Beveiligingseisen zijn zeker ook van kracht wanneer er internationale contracten worden afgesloten. De informatiestroom bij internationale opdrachten dient goed te worden bewaakt. Wanneer de Nederlandse industrie een opdracht krijgt uit het buitenland, treedt SIV op als Designated Security Authority (DSA). De sectie is dan het aanspreekpunt voor de buitenlandse opdrachtgever waar het de beveiliging van informatie betreft. Dit is een vereiste om gerubriceerde of risicogevoelige opdrachten van een buitenlandse mogendheid zeker te stellen. Een Nederlandse organisatie die regelmatig opdrachten uit het buitenland krijgt, is het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium (NLR). Deze organisatie is op dit moment onder andere betrokken bij het Joint Strike Fighter-project (JSF). De JSF zou de opvolger kunnen worden van onze huidige F-16. Het kabinet neemt hierover medio dit jaar een besluit.

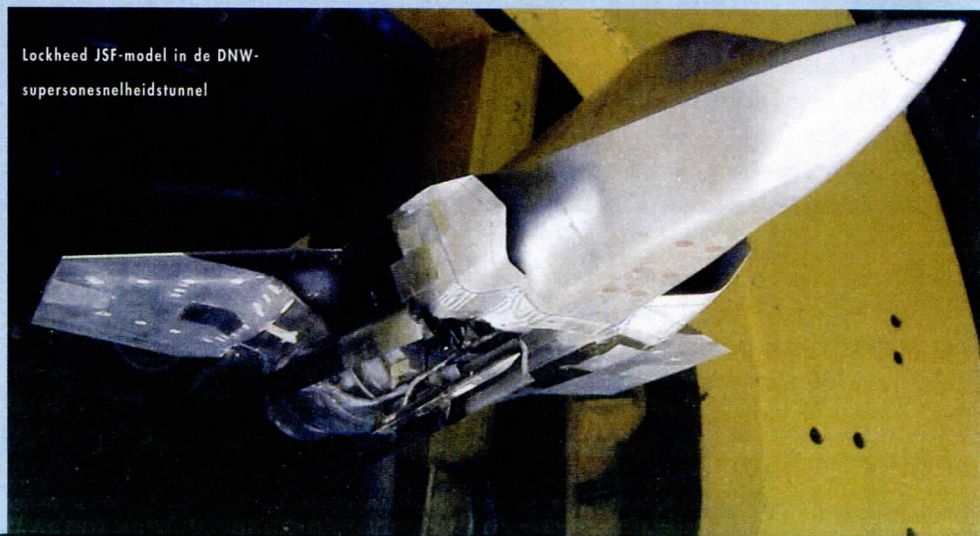
Door Martinette Bemelmans-Ooninx

Het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium is een instituut dat wetenschappelijk onderzoek verricht op het gebied van lucht- en ruimtevaart. In 1919 begon het NLR, sinds 1937 een zelfstandige stichting, hiermee om de industrie van kennis te voorzien en de overheid te ondersteunen om op dit gebied de juiste beslissingen te nemen. De voornaamste taak van het NLR is het verlenen van ondersteuning en begeleiding op wetenschappelijk en technisch gebied aan zowel de lucht- en ruimtevaart industrie, de civiele en militaire vliegtuigoperators en overheidsinstanties die zich met lucht- en ruimtevaart bezighouden.

"In het kader van de vervanging van de F-16 is het

NLR het 'huislaboratorium' van de Koninklijke Luchtmacht", zegt luitenant-kolonel Bart Goes, Hoofd Sectie Beveiligingsbeleid en Coördinatie van de Koninklijke Luchtmacht. Zowel van de nationale als internationale industrie krijgt het NLR opdrachten op het gebied van ontwikkeling van vliegtuigen, de inzet van vliegtuigen en ruimtevaarttechnologie. Het NLR heeft vestigingen in Amsterdam en de Noordoostpolder. Het NLR beschikt voor wetenschappelijk onderzoek over zowel hoge als lage snelheid windtunnels. Verder zijn er twee vliegtuigen ('vliegende laboratoria'), een vluchtsimulator, een verkeersleidingssimulator en een computernetwerk dat een supercomputer omvat, nodig voor omvangrijke berekeningen, zoals op het gebied van constructies en theoretische aërodynamica.

Lockheed JSF-model in de DNW-supersonesnelheidstunnel

NLR EN PROJECT VERVANGING F-16

Een groot project waar het NLR momenteel bij betrokken is, is de ontwikkeling van de Joint Strike Fighter. De JSF wordt in de Verenigde Staten de opvolger van de F-16. De Britse Marine krijgt de JSF als opvolger voor hun Harrier. De JSF is voor Nederland één van de kandidaten om het jachtvliegtuig F-16 op te volgen.

Het NLR heeft internationaal een dusdanige grote reputatie opgebouwd, dat het momenteel voor zowel Boeing als Lockheed Martin testen uitvoert. Dit zijn de 'commerciële' opdrachten die het NLR heeft gekregen van deze zogenoemde 'prime contractors'. Dit is een hele unieke situatie, want Boeing en Lockheed Martin zijn beiden in de race om de JSF te gaan bouwen. De opdrachten die het NLR heeft ontvangen, zoals het in de windtunnel testen van beide prototypen, worden aangemerkt als risicogevoelig. De beveiligingseisen die het NLR in acht neemt zijn dus erg stringent. Het NLR hanteert dan ook een strikte scheiding tussen de werkzaamheden voor Boeing en Lockheed Martin door met twee gescheiden teams te werken.

Daarnaast voert het NLR opdrachten uit voor de Koninklijke Luchtmacht in het kader van de opvolger voor de F-16. Dit is in het kader van een zogenoemde 'government-to-government' opdracht. Het NLR is door de Amerikaanse overheid erkend als een semi-overheidsinstantie. Dit maakt het mogelijk dat het NLR, als huislaboratorium van de Koninklijke Luchtmacht, in het kader van de vervanging van de F-16 kan blijven testen en evalueren, want kennis maakt macht. Dit noemen we het 'smart customer' concept, zodat de Nederlandse overheid de juiste beslissing neemt welke type vliegtuig de F-16 gaat vervangen. Dit kan de JSF zijn, maar ook de Zweedse Saab Gripen, de Eurofighter (Italiaans, Engels, Duits) of de Franse Rafale 2000.

st prototypen JSF

INTERNATIONAAL GERICHT

Het NLR houdt zich, zoals in het JSF project, praktisch altijd bezig met risicogevoelige opdrachten die hoge beveiligingseisen met zich meebrengen. Dr. Anneke Klaasse, beveiligingsofficier van het NLR: "Onze organisatie is een vrij internationaal 'gebeuren'. Omdat het NLR een hoogstaand technisch bedrijf is, halen we de 'kennis' ook uit het buitenland. Onze medewerkers zijn specialisten en daar lopen er geen tientallen van rond in Nederland. Na toestemming van de MID worden deze potentiële medewerkers gescreeend door de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) voordat ze bij ons in dienst komen. Een ander voorbeeld van het internationale gebeuren zijn onze windtunnels. Voor het wederzijds gebruik hiervan hebben we een samenwerkingsverband met Duitsland. Ondanks het bestaan van goede beveiligingsafspraken, hebben de Verenigde Staten met deze handelwijze nog wel eens moeite. Dat kan je ze ook niet kwalijk nemen, omdat zij doorgaans alles in eigen huis (lees de Verenigde Staten) houden.

Het JSF is een bijzonder project. Vanwege de veelheid aan complexe deelopdrachten zijn vrijwel alle disciplines van onze organisatie hierbij betrokken. De kwaliteit van onze windtunnels staat in de Verenigde Staten als zeer goed bekend. Daarom mogen we beide concurrenten, Boeing en Lockheed Martin bedienen. Er is een strikte scheiding tussen de werkzaamheden die we voor het ene en het andere bedrijf uitvoeren. Zowel Boeing als Lockheed hebben zich natuurlijk terdege vergewist over de uitvoering van de beveiligingseisen die we in dit project hanteren. Hierin zijn we goed geadviseerd door de MID/SIV. Overigens hebben we in het kader van de JSF nog een aantal extra maatregelen in ons beveiligingsplan opgenomen".

"Om de Nederlandse industrie én het NLR in staat

Rafale

Eurofighter

Saab Gripen

te stellen om betrokken te worden bij de daadwerkelijke ontwikkeling van de F-16 opvolger, heeft de overheid gelden beschikbaar gesteld. Het NLR werkt dus niet alleen met het Amerikaanse bedrijfsleven (Boeing, Lockheed Martin, Pratt & Whitney, Gene-

ral Electric)", zegt Anneke Klaasse. "Het JSF-project bestaat uit een vrij complex geheel van contacten en contracten. De Amerikanen werken via het JSF-projectbureau, dat in Washington D.C. is gevestigd. Zo nodig worden de extra beveiligingseisen in samenspraak met de klant opgesteld. Dat vereist dus maatwerk", besluit Anneke Klaasse. De complexiteit van het hele project vervanging F-16 wordt toegelicht door Luitenant-kolonel Bart Goes. Hij is als Hoofd Sectie Beveiligingsbeleid en Coördinatie van de Bevelhebber der Luchtmacht (BDL) verantwoordelijk voor de beveiliging van het 'government-to-government' deel van dit project. "Laat ik bij het begin beginnen", zegt Goes. "Ieder NAVO land heeft een 'National Security Authority (Nationale Beveiligings Autoriteit). In Nederland is deze taak neergelegd bij de BVD voor civiele aangelegenheden en bij de Beveiligingsautoriteit (BA) van het Ministerie van

Boeing JSF-model in de DNW-hoge-snelheidstunnel

Defensie voor militaire zaken. Voor de reorganisatie van de MID was het Hoofd MID tevens BA. Nu ligt deze taak bij de Directeur Organisatie en Informatievoorziening (DOI). Bij gerubriceerde opdrachten uit het buitenland delegeert de BA het DSA-schap (Designated Security Authority) aan de directeur MID (DMID), en wordt de Sectie Industrie Veiligheid belast met de uitvoerende werkzaamheden. Echter,

de JSF-opdrachten aan het NLR door Boeing en Lockheed Martin zijn commerciële opdrachten, waar (nog) geen gerubriceerde informatie wordt uitgewisseld.

Het project vervanging F-16 is een government-to-government traject.

Na overleg met DMID is overeengekomen dat de beveiliging van dit traject een verantwoordelijkheid is van het projectbureau dat is gevestigd op het Hoofdkwartier Koninklijke Luchtmacht. Mijn sectie (Beveiligingsbeleid en Coördinatie) is door het projectbureau belast met de uitvoeren van de werkzaamheden.

Om reden dat de Sectie Industrieveiligheid de contacten richting NLR onderhoudt, is er een nauwe samenwerking in het project vervanging F-16 tussen Sectie Industrieveilig-

Anneke Klaasse, beveiligingsofficier van het NLR: "Onze organisatie is een vrij internationaal 'gebeuren'."

heid en mijn sectie richting het NLR".

Nederland is momenteel in onderhandeling met meer kandidaten over de opvolging van het Nederlandse gevechtsvliegtuig. Normaal gesproken valt dit besluit pas over enkele jaren. Maar Nederland staat voor de keuze om deel te nemen aan het verdere ontwikkelings- en fabricage proces van de JSF, de zogenoemde EMD-fase (Engineering & Manufacturing Development) Deelname hieraan kan voor de Nederlandse industrie grote economische voordelen met zich meebrengen. Als dat gebeurt kunnen de werkzaamheden van SIV nog een enorme vlucht nemen. ♦

Met dank aan Anneke Klaasse, Bart Goes en Ed Maas

Kapitein Detlev Simons over zijn hobby Wargaming

Veldheer in miniatuur

Met soldaatjes spelen spreekt voor velen van ons nog altijd tot de verbeelding. Toen we klein waren kregen we van onze ouders al miniatuursoldaatjes. Vroeger waren ze bijvoorbeeld van tin, later van plastic. We waanden ons toen al kleine veldheren. Sommige van ons zijn ook naar mate ze ouder werden verder gegaan. Bijvoorbeeld door bouwpakketjes van schepen, tanks of vliegtuigen in elkaar te zetten. Nog anderen hadden zelfs de euvels moed om beroepsmilitair te worden en dus van hun hobby hun beroep te maken. Wat helemaal uniek is, is het feit dat we in deze focus op een militair portretteren die én beroepsmilitair is, én ook nog eens in miniatuur historische veldslagen naspeelt. Wie dat is? Kapitein Detlev Simons. Hij werkte tot voor kort als analist bij het Bureau Militaire Techniek en Proliferatie (BMP) van de afdeling Analyse en Rapportage (AAR) en hield zich bezig met landgebonden systemen op technische specificaties. Detlev Simons volgt op dit moment de zogenoemde cursus Stafdienst op het Instituut Defensie leergangen in Delft.

Door

Ron Voragen & Martinette

Bemelmans-Ooninx

Detlev is helemaal verknocht aan 'wargaming'. Wargaming is een simulatie van historische veldslagen. Hoe moeten we ons dat nu voorstellen? "Als we ons het spel Risk of Stratego voorstellen, dan zijn we al een eind op de goede weg", legt Detlev enthousiast uit. "Het 'spelen' van veldslagen wordt al sinds lange tijd beoefend. Het Duitse leger is er rond 1870 mee begonnen om officieren te trainen en om nog te beginnen veldslagen of al geleverde veldslagen te evalueren. Ook het Amerikaanse leger maakt er bijvoorbeeld gebruik van. Niet alleen historische veldslagen worden nagespeeld, ook van moderne conflicten valt natuurlijk veel te leren. Door vooraf verschillende eenheden op een geografische ondergrond te positioneren kun je natuurlijk ook proberen te voorspellen hoe een bepaalde (veld)slag gaat verlopen", verduidelijkt hij de ontstaansgeschiedenis van Wargaming. "Ik doe dit uiteraard voor de lol en ben er dus niet professioneel mee bezig, alhoewel er natuurlijk vele raakvlakken met mijn werk zijn. Militaire geschiedenis heeft mij altijd enorm geboeid. Momenteel studeer ik dan ook geschiedenis aan de universiteit van Leiden. In augustus hoop ik mijn propedeuse te halen. In dit kader ben ik ook regelmatig op zoek bij de sectie militaire geschiedenis, daar is enorm veel informatie over historische veldslagen te halen uit open bronnen.

UIT DE HAND GELOPEN HOBBY

"Tja, ik ben ooit begonnen met Risk en Stratego en dat is een beetje uit de hand gelopen", zegt hij lachend. "Nu ben ik dus overgegaan op het zwaardere werk: Wargaming. Bij Wargaming speel je veldslagen na waarbij je uitgangspunt een bestaande situatie is, bijvoorbeeld de veldslag bij El Alemein in Noord-Afrika.

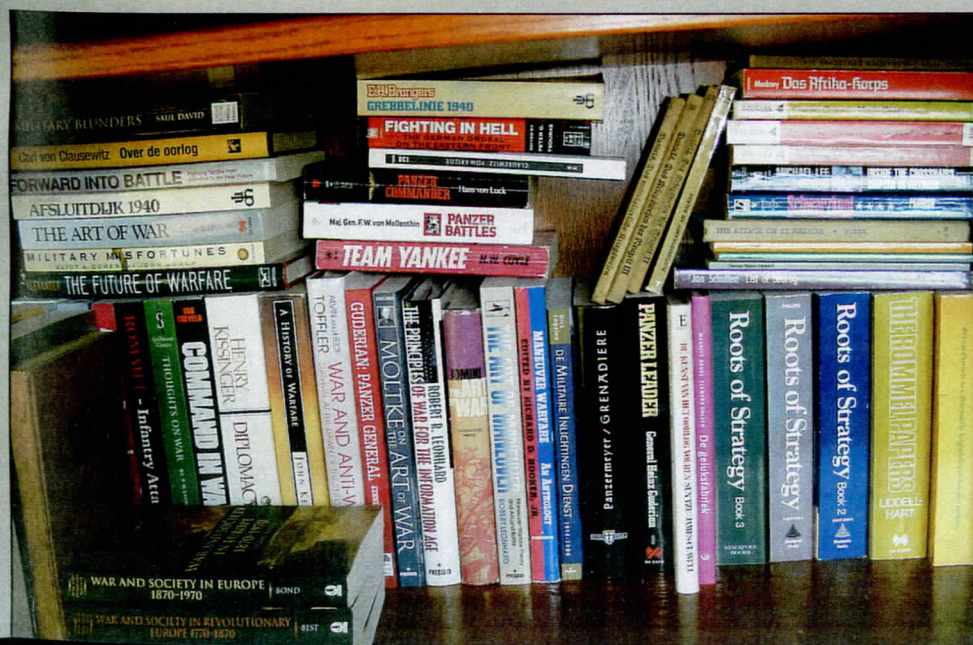
Bij het spel betrek je allerlei elementen. We beginnen met de geografische kaart. Daarop zet ik dan de verschillende legereenheden die de veldheren Montgomery (Geallieerd) en Rommel (Duits) in die tijd tot hun beschikking hadden. Het verschil met Risk is dat ook elementen als moreel, logistiek, gevechtskracht (in aanval en verdediging), weersinvloeden en andere operationele gegevens worden meegenomen. Je speelt het spel met twee dobbelstenen en de uitkomst hiervan bepaalt dan een bepaalde slagkracht, of een bepaalde omstandigheid in het terrein. Hoe beter de verschillende

Maar het is een spel, dus je kan de geschiedenis een 'andere wending' geven. Ik zal een voorbeeld geven. Je speelt de bovengenoemde bestaande veldslag en stel nou dat Rommel bij El Alemein een andere keuze had gemaakt. Veronderstel dat hij linksom in plaats van rechtsom was gegaan. Hoe was de veldslag dan verlopen. Dat intrigeert me enorm. Had het zin gehad als er destijds een andere keuze was gemaakt. Wat zou er dan gebeurd zijn? Weet je wat nu zo opzienbarend is? Als je zo met een veldslag bezig bent, zie je dat de beslissing die destijds genomen is, vaak toch de beste was. Ook toevalsfactoren spelen mee bij actuele veldslagen, en ook dat 'toeval' probeer ik na te spelen. Hiervoor ontwikkel ik modellen."

Ik ben lid van een internationale vereniging, die de naam The Gamers heeft. The Gamers brengen zelf wargame spelen uit. Je koopt een spel, dat bestaat uit kaarten, het beste te vergelijken met stafkaarten, situatiegegevens en gegevens over de veldslag. Al die gegevens staan in tabellen en modellen verwerkt. Ik speel altijd solitair, maar analyses wil ik graag met andere spelers vergelijken. The Gamers is gevestigd in de Verenigde Staten en heeft wereldwijd ongeveer 2000 leden. We hebben een uitgebreide Internet site. Hoewel er jaarlijks een 'Gamers' bijeenkomst is in de Verenigde Staten, vindt uitwisseling van analyses en ideeën veelal plaats via het Internet."

"IK PROBEER WERK EN HOBBY GESCHEIDEN TE HOUDEN"

"Zoals ik al eerder aangaf speel ik niet alleen, maar neem ik ook een deel van de ontwikkeling voor mijn rekening. Het is echt mijn hobby om gegevens voor het spel te achterhalen. Ik lees dan ook geweldig veel. Hierbij kun je denken aan slagordegegevens, terreinanalyses, historische en geografische gegevens. Ik heb zelfs meegeholpen modellen te maken voor een oorlogsspel dat later ook daadwerkelijk op de markt is gekomen." Trots laat hij dan ook de eervolle

Bevordering

'Lang verwacht toch gekomen!'

Woensdag 23 november 2000 werden opperwachtmeester Rol[redacted] en sergeant-majoor André [redacted] van de Current Intelligence Unit (CIU), bevorderd tot adjudant. Zoals de Acte van bevordering aangaf: officieel per 1 november 2000. Luitenant-kolonel Ger Timmer, hoofd CIU, sprak in het bijzijn van hoofd Afdeling Analyse en Rapportage, kolonel Peter Lambrechts beide gelukkigen toe. "Door de reorganisatie heeft het allemaal misschien wat lang geduurd, maar ik ben blij jullie nu te kunnen feliciteren en wil dan ook graag afsluiten met de woorden: "Lang verwacht, maar toch gekomen!"♦

Woensdag 6 december 2000 werd een aloude traditie van de Koninklijke Luchtmacht voor het eerst ook integraal bij de MID ingevoerd. Die dag werden namelijk door onze directeur de zogenoemde Jeneverkruizen en/of cijferwisselingen uitgereikt aan officieren die minimaal 15 jaar in dienst zijn bij defensie.

Door Ron Voragen

Uitreiking Jeneverkruizen en cijferwisselingen

In vroeger tijd ontving de gelukkige hiervoor 100 gulden en het verhaal gaat dat hij dan naar de kroeg ging om zijn extraatje meteen soldaat te maken aan, jawel, jenever.

De Koninklijke Luchtmacht hanteert al heel lang de volgende traditie. Als een officier 15 jaar in dienst is krijgt hij door het mess-bestuur naast de onvermijdelijke fles jenever een houten kruis aangeboden met daarop zijn naam en datum 6 december.

Het is de bedoeling dat 'ongelukkige' hier dan de hele dag mee moet rondlopen.

Aangezien de MID nu gereorganiseerd is en bestaat uit personeel afkomstig van alle krijgsmachtdelen vond de directie het tijd deze Luchtmachttraditie ook integraal binnen onze dienst in te voeren. En zo geschiedde het dat Anneke Bader, van de afdeling Personeel & Organisatie, 's avonds de nodige huisvljht heeft verricht om de houten jeneverkruizen te vervaardigen.

Officieren die langer dan 15 jaar in dienst zijn, bijvoor-

Dit jaar introduceert INGELICHT een nieuwe rubriek waarin we graag aandacht besteden aan medewerkers van de MID die getrouwd zijn, gezinsuitbreiding hebben gekregen, of het verdienen anderszins in het zonnetje gezet te worden worden. Dit eerste overzicht in deze INGELICHT is waarschijnlijk niet volledig. Laat het ons weten als er iets bijzonders is, we besteden er graag aandacht aan.

'LIEF- EN LEEDFONDS' Om vanuit de dienst op gepaste wijze aandacht te kunnen schenken aan gebeurtenissen op het gebied van 'lief en leed' bij medewerkers en hun directe omgeving zijn door de MID (Aanwijzing DMID, nr. 20) financiële middelen beschikbaar gesteld. Vanuit het budget voor saamhorigheid wordt per medewerker van de MID (burger en militair) jaarlijks een bedrag van f 10,- gereserveerd voor het lief- en leedfonds. Het lief- en leedfonds kan worden aangesproken bij gebeurtenissen als huwelijk, geboorte, ziekte, ongeval en overlijden van medewerkers of hun naaste verwanten. De besteding van het budget is een bevoegdheid van de afdelingshoofden. Indien het budget aan het einde van het jaar niet blijkt te zijn uitgeput kan het restant alsnog worden benut voor saamhorigheidsdoeleinden.

GEBOREN Stefan Willem Jos is de zoon van Pienke (Afd. Personeelszaken) en Patrick [redacted]. Stefan is op 20 november 2000 geboren. **Kornelis Harm Hendrikus** werd op 3 december 2000 geboren. Kees, dat is zijn roepnaam, is de zoon van Harm (Afd. Personeelszaken) en Dian[redacted]. **Dennis Lusian Petrus**

Cornelius is het eerste kind van Marcell [redacted] vanuit Cap Gemini toegevoegd aan de MID) en Esther van den [redacted]. Dennis is geboren op 11 december 2000. **Pepijn** is de jongste telg. Hij is op 14 januari 2001 geboren. Rob[redacted] (Afd. Personeelszaken) en Wilna[redacted] zijn de trotse ouders.

JUBILARIS Jan [redacted] op 1 februari 25 jaar Hoofd van het Radio Ontvangst Station Eemnes. Jan is op 1 november 1967 in dienst gekomen als hoofd elektronische werkplaatsen MEB, de voorloper van de huidige MEOB. Op 1 februari 1976 is hij in dienst getreden bij het WKC (Wiskundig Centrum) in de functie van hoofd afdeling 1, het huidige Radio Ontvangst Station Eemnes.

PERSONEELSMUTATIES STAND VANAF 1 JANUARI 2001

VERPLAATSINGEN BINNEN MID **Aoo A. van [redacted]** Hoofdafdeling Productie, Afdeling Analyse en Rapportage, Bureau Militaire Techniek en Proliferatie, Junior Analyst techniek landstrijdkrachten met ingang van 2 januari 2001
J.H. [redacted] Hoofdafdeling Bedrijfsvoering, Afdeling Informatiemanagement, Bureau Projecten Coördinatie en Systeemontwikkeling, Projectencoördinator met ingang van 2 januari 2001

OVERPLAATSING NAAR MID **E. [redacted]** Hoofdafdeling Productie, Stafafdeling Productie, Bureau Productiebesturing, Hoofd Bureau Productiebesturing met ingang van 2 januari 2001

A.H.N.M. [redacted] Hoofdafdeling Productie, Afdeling Verbindingsinrichtingen, Bureau Onderzoek, Sectie Crypto-onderzoek, Crypto-analytisch onderzoeker met ingang van 2 januari 2001

beeld 20, 25 of 30 jaar, krijgen het cijfer dat correspondeert met de tijd dat ze in dienst zijn.

Dit jaar werden de Jeneverkruizen en/of cijferwisselingen uitgereikt aan de volgende collega's:

Koninklijke Marine

LTZ 1ste klasse	
I.J.C. van Pamelan	20 jaar
KLIZ G.M.H. de Weijer	20 jaar
LTZ 1ste J.A.M. Spruijt	25 jaar
KLIZ M.R. van Ettinger	25 jaar
LTZ 1ste klasse	
ing R.J.G. Aenmeij	20 jaar

Koninklijke Landmacht

Maj. R.H.W.M. Daemen	15 jaar
Kol. A.W. Keijzers	15 jaar
Maj. C.M.M. Govaarts	15 jaar
Maj. B. v.d. Lustgraaf	20 jaar
Maj. J.W. Gerritsen	20 jaar
Maj. F.T.M. de Vries	20 jaar
Maj. E.C. van Mourik	20 jaar
Kol. H.K. Overink	30 jaar
Kol. L.C.A.J. Zentgraaff	30 jaar
Lkol. D.J. Bijl	30 jaar

Koninklijke Luchtmacht

Maj. R.F. Schut	15 jaar
-----------------	---------

Y. _____ Hoofdafdeling Bedrijfsvoering, Bureau Documentair Informatiebeheer, Medewerker DIV met ingang van 2 januari 2001

Kap M. van _____ Hoofdafdeling Productie, Afdeling Analyse en Rapportage, Current Intelligence Unit, Current Informatie & Rapportage Teams, Hoofd Dienstploeg 1 met ingang van 15 december 2000

INDIENSTTREDING M.S. _____ Hoofdafdeling Bedrijfsvoering, Bureau Documentair Informatiebeheer, Medewerker DIV met ingang van 2 januari 2001

H.S. _____ Hoofdafdeling Productie, Afdeling Verbindingsinlichtingen, Bureau Onderzoek, Sectie Crypto-onderzoek, Crypto-analytisch onderzoeker met ingang van 2 januari 2001

B.R. _____ Hoofdafdeling Productie, Afdeling Verbindingsinlichtingen, Bureau Beheer en Ondersteuning, Medewerker Bedrijfsvoering met ingang van 4 januari 2001

OVERPLAATSING NAAR OVERIGE DEFENSIE ORGANISATIES

R.P. _____ met ingang van 15 januari 2001

H.C.W. van der _____ met ingang van 15 januari 2001

Kap D.W.M. _____ met ingang van 15 januari 2001

UIT DIENST E.G. Donker met ingang van 31 december 2000

M.H. _____ met ingang van 31 december 2000

S. _____ met ingang van 31 december 2000

J.P. van _____ met ingang van 31 december 2000

B. van _____ met ingang van 22 januari 2001

PRISMA, het integrale veranderprogramma voor de MID

Stand van zaken

Door Fijko van der Laan

Project Vullingsplan. Voor het project vullingsplan is een nieuwe, uitgebreide activiteitenplanning opgesteld. Begin februari worden de functiebeschrijvingen (FIF'en) van de Afdeling Contra-Inlichtingen en Veiligheid (ACIV) in behandeling genomen en verzonden aan het personeel; het vullingsplan van de Afdeling Verbindingsinlichtingen (AVI) wordt gereed gemaakt. Voor de kerst zijn de FIF'en van Bedrijfsvoering definitief vastgesteld en inmiddels verzonden aan het personeel. Een aantal bedenkingen met betrekking tot de herplaatsing werden half december afgehandeld (voor zover betrokkenen al feitelijk belast zijn met hun nieuwe functie); de op basis hiervan ingediende bezwaren worden voor eind januari in behandeling genomen. Het project is overgedragen 'in de lijn' en valt nu onder het opdrachtgeverschap van Hoofd Bedrijfsvoering.

Project verhuizing. Bij de verhuizing van de afdelingen bij de krijgsmacht delen en de Kalvermarkt naar de Frederikkazerne is veel ervaring opgedaan, zodat de enkele schoonheidsfoutjes van die operatie nu kunnen worden vermeden. Ook bij de verhuizing van de organisatiedelen in het TNO-complex naar de 2e tot en met de 4e verdieping van gebouw 32 worden de verhuisdata ingegeven door de ICT-aspecten. Aangezien de MID dit keer niet genoeg reservemateriaal heeft dient de ICT-omgeving van TNO (servers en werkstations) ongeveer één op één te worden overgebracht. Uit praktische overwegingen wordt ACIV daarom niet in gedeelten, maar als één geheel overgebracht (ondanks dat de ruimten bestemd voor ACIV in fasen worden opgeleverd). De afdeling HUMINT verhuist in februari 2001, ACIV volgt in maart 2001. Voor verdere bijzonderheden verwijs ik naar het artikel van Sanjay Budhu Lall in dit nummer van INGELICHT.

Project Ontvlechting. Het project ontvlechting is afgerond, met uitzondering van enkele restpunten (met name de afhandeling Requests for Visits (internationale bezoekaanvragen, red.), waarvoor nog een lange termijn oplossing moet worden gevonden. In de planning van het project is daarnaast opgenomen dat een half jaar na aanvang van de implementatie een evaluatie wordt gestart, waarbij alle actoren worden betrokken. (Zie voor dit project eveneens het artikel van Marc Fakkelt in INGELICHT nummer 7, november 2000.)

Project Omega. De pilot van het project Omega is afgerond. In deze pilot is met medewerkers van de voormalige Afdeling Inlichtingen en het oude SDI een nieuwe werkwijze beproefd om formele inkomende documenten ten behoeve van het analyseproces makkelijker, sneller en gedigitaliseerd toegankelijk te maken. Na de verhuizing is de proefneming voortgezet met het nieuwe BDI en analisten van Regiobureau 2 van de nieuwe afdeling Analyse en Rapportage (AA&R), waarbij ook medewerkers van SVIC hun ontwikkelsteentje hebben bijgedragen. Full-text zoeken in een webomgeving komt nu rap dichterbij. Het evaluatierapport is inmiddels in het Directie Beraad (DB) besproken. Op dit moment wordt door het Omega team, vooruitlopend op definitieve besluitvorming in het DB, een begin gemaakt met het implementatieplan (zie tevens het artikel van Marcel Lamb in INGELICHT nummer 7, november 2000). Afhankelijk van besluitvorming in het DB kan het BDI starten met het digitaliseren van alle formele documenten. De rest van de organisatie ontvangt voorlopig alles nog normaal in fysieke vorm.

Project AA&R. Voor het project Afdeling Analyse & Rapportage (AA&R) zijn de processen in eerste aanleg beschreven en ingericht, met als doel de nieuwe geïntegreerde werkwijze (van de oude afdeling en bureaus inlichtingen van de krijgsmacht delen) vorm te geven. De vulling met mensen blijft achter.

Project CIU. Het project Current Intelligence Unit (CIU) loopt uit. De volgende fase van het project kan niet worden gestart in verband met het achterblijven van de

Door ~~Wolfgang Ivers~~

Deze projectorganisatie is al geruime tijd op de Frederikkazerne bezig met voor-

- TNO ICT-omgeving is vanaf de woensdag voor de verhuizing vanaf 16.00 uur niet meer beschikbaar en pas op maandag vanaf 8.00 uur weer operationeel.
- De gebruikersnamen blijven ongewijzigd.

- INGELICHT 14

Duister
Den
Haag

Wandelen langs spionage-adressen-3

Wandelen langs spionageadressen is alsof je door de geschiedenis van spionage en contraspionage wandelt. In deze rubriek wandelen we langs de huizen en kantoren waarin tijdens de twintigste eeuw de inlichtingendiensten openlijke of heimelijke onderkomens hadden van waaruit zij hun opdrachten uitvoerden. We vertrokken vanaf het Malieveld en zijn inmiddels, via het Lange Voorhout, aangekomen bij de Nieuwe Uitleg.

Bron NISA Bewerking Martinette Bormelmann-Oonincx

NIEUWE UITLEG 16 MATA HARI: CHERCHEZ LA FEMME

De Nieuwe Uitleg, één van de weinig overgebleven grachten in Den Haag, was tussen de wereldoorlogen een geliefde locatie van buitenlandse inlichtingendiensten. Maar ook al tijdens de Eerste Wereldoorlog vormde de Nieuwe Uitleg de basis voor spionage-activiteiten. Op nummer 16, een achttiende-eeuws grachtenpandje, woonde tijdens de Eerste Wereldoorlog Margaretha Geertruida Zelle, beter bekend onder haar artiestennaam Mata Hari, Maleis voor Ster van het Oosten. Maar Mata Hari was vooral bekend geworden als het prototype van de vrouwelijke spion: mysterieus, 'Oosters', verleidelijk en verleidend. Geboren als Friezin toonde zij weinig belangstelling voor het leven in het kleine en in haar ogen wel zeer burgerlijke Nederland. Zij verliet haar brave echtgenoot en kinderen om als de 'Oosters', dat wil zeggen schaars, geklede danseres Mata Hari in het buitenland triomfen te vieren. In 1904 trad zij op in de toen beroemde salon van Madame Kirejevsky in Parijs. In het seizoen 1911/1912 bracht zij de Scala van Milaan aan haar voeten. Haar wisselende contacten brachten haar in aanraking met heren van uiteenlopend allooi. Één van haar minnaars was de chef van de Duitse keizerlijke inlichtingendienst. Deze belastte haar, inmiddels gerekruteerd als

agente onder de codeaanduiding H 21, met de opdracht, in intiem contact te komen met Franse officieren om ze op die manier defensiegeheimen te ontfutselen. Die opdracht was haar op het lijf geschreven. Volgens de medewerker van het Franse Deuxième Bureau, Pierre Desgranges, die als illegal tijdens de Eerste Wereldoorlog in Nederland werkte, heeft zij de geallieerde zaak ernstige schade berokkend.

Desgranges kende 'la Hollandaise Marguerite Zelle'. Zijn chef, de militair attaché in Den Haag, generaal Boucabeille, had een volledig dossier over haar. De Nederlandse Inlichtingendienst GS III (zie INGELICHT nummer 8, 2000) legde haar geen strobreed in de weg. Nederland was immers neutraal en Mata Hari spioneerde niet tegen Nederland.

Toen zij echter midden in de oorlog haar huis aan de Nieuwe Uitleg verliet om in Frankrijk militaire geheimen te verzamelen voor haar Duitse opdrachtgever, werd zij door de Fransen geschaduwd en door het Deuxième Bureau 'gedubbeld'. Zij deed alsof zij nu voor de Fransen tegen de Duitsers spioneerde. Deze rol van dubbelspionne ging haar minder goed af. De Fransen kregen - naar zij meenden - het bewijs in handen van haar loyaliteit aan Duitsland. In 1917 werd zij, na een proces (dat wel...) geëxecuteerd. Op 15 oktober, in de vroege ochtend, werd zij in het Bois de Vincennes gefusilleerd. In het huis aan de Nieuwe Uitleg, dat zij voor drie jaar had gehuurd, woonde zij uiteindelijk maar twee jaar. ♦

Het boek *Duister Den Haag, Wandelen langs spionage-adressen* is verkrijgbaar bij Sdu Uitgevers en kost f 24,90, ISBN 90 12 085152.

Nog even geduld!

Defensie krijgt een nieuw uiterlijk. Een nieuw beeldmerk en een compleet nieuwe huisstijl voor de krijgsmacht en het Haagse deel van de organisatie, waaronder de MID, moeten de herkenbaarheid van de Krijgsmacht als geheel vergroten. Hoe het beeldmerk er uit gaat zien is in de allereerste Defensiekrant van dit jaar breed bekend gesteld.

Door Ron Voragen

De nieuwe huisstijl wordt in de loop van dit jaar geleidelijk ingevoerd. Eerst gebeurt dat bij de Centrale Organisatie die tot nu toe geen eenduidige huisstijl had. Vervolgens bij de krijgsmacht en het Defensie Interservice Commando (DICO). Voor de juiste toepassing op de vele soorten huisstijldragers (van visitekaartje tot t-shirt) gelden strakke voorschriften. Het gaat om honderden uitingen en dat vergt enige tijd. Het personeel dat met drukwerk te maken heeft, wordt in de komende maanden uitgebreid op de hoogte gebracht en voorzien van handleidingen. Tot het zover is, mogen bestaande formulieren worden opgebruikt

**HET IS NIET TOEGESTAAN
ZELF MET HET
NIEUWE BEELDMERK TE
EXPERIMENTEREN!**

en desnoods bescheiden worden bijbesteld. Voor de MID geldt dat wij, naast de nieuwe huisstijl, ons embleem (de sfinx) blijven behouden. Dit houdt in dat op het officiële handels drukwerk (bijvoorbeeld briefpa-

Defensie

pier, faxen, visitekaartjes, enveloppen, enz.) op termijn de nieuwe huisstijl zal worden gebruikt en dat op onze interne uitingen ons embleem gehandhaafd blijft.

Voor meer informatie over de nieuwe huisstijl kunt u terecht bij Ron Voragen (Hoofd Bureau Communicatie, tevens lid van de Projectgroep Huisstijl Defensie), telefoon 19039.♦

vulling. De verhuizing is echter, mede op het gebied van de ICT, goed verlopen.

Project I3V. Het project Internationale Inlichtingen Informatievoorziening (I3V) heeft aansluiting gezocht bij de projecten AA&R (voor de procesinrichting) en Intranet en Omega (voor de ontsluiting via Internet technologie). Momenteel wordt gewerkt aan de opzet en inrichting van de pilot I3V.

Project Intranet. Er is gestart met het project Intranet, dat voorlopig beperkt blijft tot de Frederikkazerne. Doel is de verbetering van de communicatie, informatie en verspreiding van bronnen en producten. Er loopt een uitbestedingsprocedure bij Defensie Telematica Organisatie (DTO). Het MID Intranet zal medio 2001 worden gerealiseerd. De eerste versie bevat algemene MID-informatie (onder andere aanwijzingen DMID, procedures zoals behoeftebepelingsprocedure en status van de lopende behoeftebepelingen), begrotingscyclus, vacatures en handboek WIV), algemene informatie over producten en diensten, OSINT en I3V. De eis is dat de content (inhoud) actueel is en dat er een heldere navigatiestructuur is.

Project WIV. Het project Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (WIV) heeft vanwege andere prioriteiten korte tijd stilgelegen. Inmiddels is de draad weer opgepakt en wordt gewerkt aan de inventarisatie van de WIV-implicaties op de verschillende MID-bedrijfsprocessen. De nieuwe WIV regelt uitputtend de taken van de MI(V)D alsmede de bevoegdheden voor onder meer de inzet van bijzondere inlichtingmiddelen (bijzondere bevoegdheden). De nieuwe wet schenkt aan deze zaken uitgebreid aandacht, in tegenstelling tot de huidige WIV uit 1987, die vrij summier is. De huidige werkwijze en de daaraan gekoppelde bedrijfsprocessen zijn niet of nauwelijks toegesneden op de nieuwe situatie, met andere woorden aan de eisen die de nieuwe wet daaraan stelt.

Project Materieel Beheer. Voor het project materieel beheer is de nultelling non-ICT in gang gezet. Op dit moment zijn procesbeschrijving en procedures uitgewerkt door een 'task force' en vastgelegd in het zogenoemde SDW AO (een systeem om processen en procedures in vast te leggen, red.). Het uiteindelijke resultaat zal een handboek MID materieel beheer zijn en als aanwijzing DMID verschijnen.

Project 2 MB crypto's. De verwervingsopdracht van de 2 MB crypto's ligt bij de DM(KL). De contractonderhandelingen vinden nu plaats. De verwachte levering is najaar 2001. Medio november 2000 is het prototype ter beschikking gekomen voor beproeving.

Project CRISP. Het CRISP-systeem (vervanger van CAVCA) is in november opgeleverd. De modules rapportages en koppelingen naar personeelsinformatiesystemen zal eind januari 2001 gereed zijn. De daadwerkelijke implementatie van de interfaces met de krijgsmacht en het Defensie Interservice Commando (DICO) zal nog enkele maanden moeten wachten in verband met de geplande aanpassingen bij de krijgsmacht. (Zie eveneens INGELICHT nummer 8, december 2000.)

Project A&K. In het project Implementatie A&K-analyse is gestart met het beschrijven van de detailplanning. Uitgangspunt is het eerder vastgestelde maatregelenplan MID en de set 'nog te implementeren maatregelen' daaruit.

Project basisstudie HUMINT EN ACIV. Bij de afdelingen Human Intelligence (AHM) en Contra-Inlichtingen en Veiligheid (ACIV) wordt gewerkt aan een basisstudie, met een visie op de producten en afnemers van de afdelingen. De eerste resultaten, visies op toekomstige ontwikkelingen bij deze afdelingen, worden in het voorjaar van 2001 verwacht.

Project Masterplan AVI. Bij de afdeling Verbindingsinlichtingen (AVI) is het masterplan opgesteld voor veranderinspanningen binnen deze afdeling. Het masterplan is het overkoepelende document voor de concentratie-inspanningen en het oprichten van de verschillende bureaus in de nieuwe organisatiestructuur. Het masterplan is inmiddels aan de Medezeggenschap Commissie (MC) van de MID aangeboden. De materiële projecten bij AVI zijn voor een groot deel in 2000 gerealiseerd. Deze projecten zijn van groot belang voor de stabilisering en continuïteit van de AVI-verwervingsprocessen. Een deel ervan krijgt een vervolg of is (deels) doorgevoerd naar 2001. In het nieuwe informatieplan voor 2001 en verder is een en ander concreet uitgewerkt en gepland.♦